

Cyrtopogon flavimanus (MEIGEN, 1820), nowy dla fauny
Polski gatunek łowika (Diptera: Asilidae)

Cyrtopogon flavimanus (MEIGEN, 1820), new robber fly species
in the fauna of Poland (Diptera: Asilidae)

Jan TATUR-DYTKOWSKI

ul. Wąwozowa 4/17, 02-796 Warszawa; e-mail: tatur.dytkowski@gmail.com

ABSTRACT: *Cyrtopogon flavimanus* (MEIGEN, 1820) has been reported from Poland for the first time on the basis of a male specimen found in Polish Tatra Mts.

KEY WORDS: Asilidae, *Cyrtopogon*, faunistics, new record, Polish Tatra Mts., S Poland.

Rodzaj *Cyrtopogon* LOEW dotychczas reprezentowany był w Polsce przez 4 gatunki: *Cyrtopogon fulvicornis* (MACQ.), *C. lateralis* (FALL.), *C. maculipennis* (MACQ.) oraz *C. ruficornis* (F.), z czego do pospolitych należy tylko drugi z wymienionych, zaś występowanie pierwszego wymaga potwierdzenia (TROJAN 2007). Grupę tę charakteryzuje borealno-alpejski typ rozszedlenia. Obecnie jedynie *C. lateralis* rozszerza areał występowania na nizinach (TATUR-DYTKOWSKI – mat. niepubl.). Dotychczas podawany był z Austrii, Czech, Finlandii, Francji, Niemiec, Słowacji, Szwajcarii oraz Włoch (WEINBERG i BÄCHLI 1993; WOLFF i in. 2018). Należy tu wspomnieć, iż WEINBERG i BÄCHLI (op. cit.), powołując się na pracę TROJANA (1970), błędnie podali występowanie taksonu w Polsce. Był to zapewne wynik nieznamomości języka oraz mylnego założenia, że wszystkie gatunki, z wymienionej w kluczu pokaznej listy, miałyby reprezentować krajową faunę łowików.

W polskich Tatrach zaobserwowano osobnika omawianego gatunku (ryc. 1):

– Taty: DV25 Roztoka Stawiańska, 26 VII 2019, 1620 m. n.p.m., 1♂, leg. J. TATUR-DYTKOWSKI et P. GÓRSKI, det. J. TATUR-DYTKOWSKI.

Ryc. 1. *Cyrtopogon flavimanus* Meigen, samiec.

Fig. 1. *Cyrtopogon flavimanus* Meigen, male.

Ryc. 2. Piętro subalpejskie – biotop *C. flavimanus*.

Fig. 2. Subalpine zone – biotope of *C. flavimanus*.

TROJAN (1970) podaje takson, jako element borealno-alpejski, związany z górną granicą lasów. Wymienione stanowisko (ryc. 2) znajduje się na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego w Dolinie Zielonej Gąsienicowej w okolicy Litworowego Stawu. Zaobserwowany osobnik

przebywał w piętrze kosodrzewiny, w sąsiedztwie bujnie porośniętych roślinnością zielną łąk, w znacznej odległości od najbliższego lasu. Najprawdopodobniej w tym subalpejskim, reliktowym środowisku odbywa też rozwój. Pomimo wielokrotnych wizyt w reglu górnym, w czasie pojawu *C. flavimanus* (lipiec-sierpień) w roku 2019 i w latach ubiegłych, gatunku nie stwierdzono. Biologia łowików z rodzaju *Cyrtopogon* jest poznana w stopniu fragmentarycznym. Wiadomo, że samice składają jaja w glebie w miejscach otwartych i półotwartych. Odwłok pokryty szczylinami służy zasypywaniu miejsc, gdzie zostały złożone jaja. W Alpach niemieckich, przy granicy z Austrią, *C. flavimanus* obserwowany był na skraju górnej granicy lasu i otwartego, pofałdowanego krajobrazu, porośniętego górkami trawami i roślinnością zielną. Osobniki przeważnie przesiadywały na głązach bądź na drewnie o jasnym odcieniu, jednakże były to obserwacje nadzwyczaj rzadkie (WOLFF i in. 2018).

Formę *nigrimanus* JAENN. (ENGEL 1930) wyróżnia czarne ubarwienie nóg, łącznie ze stopami środkowej i tylnej pary, podczas gdy osobniki nominatywne mają stopy wszystkich par odnóży w kolorze czerwono-brunatnym. Zaznacza się wyraźny dymorfizm – samce posiadają charakterystycznie wydłużone i wyraźnie cieńsze od pozostałych stopy przedniej pary odnóży, co najpewniej służy zwabianiu samic w trakcie rytuałów godowych.

W „Catalogue of Palaearctic Diptera” (LEHR 1988) *Cyrtopogon flavimanus* został podany, jako starszy synonim *C. maculipennis*. Nie miało to potwierdzenia w żadnej z prac traktujących o obydwu gatunkach i zostało podważone na krótko po ukazaniu się katalogu (WEINBERG i BÄCHLI 1993). Synonimika ta najprawdopodobniej była rezultatem zebrania niewielkiej ilości okazów porównawczych oraz nieznamości zagadnienia. Gatunki różnią się szeregiem cech: budową aparatu kopulacyjnego samców, wzgórką twarzowego, czułków, ubarwieniem odnóży oraz skrzydeł. Wyczerpująco ujęli to WEINBERG i BÄCHLI (op. cit.) w rozważaniach nad statusem obu taksonów.

SUMMARY

Cyrtopogon flavimanus (MEIGEN) has been recorded from Poland for the first time on the basis of a male specimen found in Zielona Gąsienicowa Valley in Polish Tatra Mountains. This rare species has been observed in the dwarf mountain pine zone. Knowledge on the biology of the genus *Cyrtopogon* is still poorly known. It is considered that this boreo-alpine robber fly is associated with the timberline. Nevertheless, it is estimated that its development, similarly to some other *Cyrtopogon*

species, takes place in rather open, subalpine relic habitat bordering with the upper mountain forest zone. This thesis, however, requires confirmation and hence further research. Species was previously synonymised with *C. maculipennis* for a short period (1988-1993) without an exact explanation. These two species are distinguished by the structure of male genitalia, facial gibbosity, antennae, wings, and legs coloration. At present, *C. flavimanus* and *C. maculipennis* remain two different taxa.

PIŚMIENNICTWO

- ENGEL E.O. 1930: Asilidae. [W:] E. LINDNER: Die Fliegen der paläarktischen Region. Band IV, 2 (9 Teile). 491 ss.
- LEHR P.A. 1988: Family Asilidae. (ss. 197-326) [W:] A. SOOS, L. PAPP (red.): Catalogue of Palearctic Diptera, vol. 5, Budapest.
- TROJAN P. 1970: Łowiki – Asilidae. Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. 28, z. 65: 1-89.
- TROJAN P. 2007: Łowiki (Asilidae). (ss. 87-88, 178-179) [W:] W. BOGDANOWICZ, E. CHUDZICKA, I. PILIPIUK, E. SKIBIŃSKA (red.): Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. 2. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa. 505 ss.
- WEINBERG M., BÄCHLI G. 1993: On the status of *Cyrtopogon flavimanus* (MEIGEN, 1820) (Diptera, Asilidae). Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft, 66 (1-2).
- WOLFF D., GEBEL M., GELLER-GRIMM F. 2018: Die Raubfliegen Deutschlands: Entdecken – Beobachten – Bestimmen. Verlag GmbH & Co., Wiebelsheim. 339 ss.